

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับแนวทางการประกันคุณภาพการศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. นโยบายการจัดการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา
2. การประกันคุณภาพโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา
3. การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 12
4. กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา
 - 4.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา
 - 4.2 การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา
 - 4.3 การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

นโยบายการจัดการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษา

นโยบายการจัดการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน ปี 2540 ได้กำหนดไว้ในหมวด 3 มาตรา 43 ว่า "บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้น พื้นฐาน ไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย" และ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) มีจุดเน้นที่ "การพัฒนาคน" ดังนั้น ในแผนดังกล่าว จึงได้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ไว้ว่า "เพื่อเสริมสร้างศักยภาพ ของคนทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ให้มีสุขภาพพลานามัยแข็งแรง มีความรู้ ความ สามารถ และทักษะในการประกอบอาชีพ" และเป้าหมายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 8 ได้ระบุว่า

“เพิ่มปริมาณการเตรียมความพร้อมทุกด้านของเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) อย่างมีคุณภาพ” และ “เพิ่มคุณภาพการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 9 ปี แก่เด็กในวัยเรียนทุกคน การเตรียมการขยายโอกาสทางการศึกษาเป็น 12 ปี” ซึ่งรัฐบาลยุคปัจจุบันได้แถลงนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2540 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา พอสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. การบริหารงบประมาณแผ่นดิน ตามเงื่อนไขของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) จะไม่ให้กระทบกระเทือนต่อการให้บริการทางการศึกษา
2. การประกันโอกาสทางการศึกษา โดยให้ความช่วยเหลือในรูปของการกู้ยืมเงินเพื่อการศึกษา
3. กำหนดแผนการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี
4. จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติ

นโยบายการจัดการศึกษา จะปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาระดับกระทรวง กรม จังหวัด อำเภอ และในระดับปฏิบัติ คือ ระดับโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่จัดการศึกษาโดยตรง สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดนโยบายในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและระบบการเรียนการสอน โดยจะให้มีการปฏิรูปหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม โดยยึดหลักการและจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาแต่ละระดับให้สนองความแตกต่างของผู้เรียนรวมทั้งเด็กด้อยโอกาส และปฏิรูประบบการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนที่สมดุลในทุกด้านตามจุดประสงค์ของหลักสูตรแต่ละระดับ โดยการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนองความแตกต่างในความสามารถ ความถนัด และความสนใจทางการเรียนของผู้เรียนแต่ละคน ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ จากการปฏิบัติจริงและการให้ประสบการณ์การเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง รวมทั้งใช้สื่อและเทคโนโลยีที่ทันสมัย ช่วยการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนทุกโรงเรียนมีมาตรฐานคุณภาพการศึกษาที่เสมอภาคอย่างเท่าเทียมกัน ให้โรงเรียนสามารถวางแผนและจัดการเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีความพร้อมในการเรียน และเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง โดยให้คณะกรรมการโรงเรียน กลุ่มบุคคล และองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการดำเนินงาน รวมทั้งส่งเสริมให้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารและจัดการ

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. เร่งรัดพัฒนาให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานทัดเทียมกัน โดยมุ่งเน้นให้มีการควบคุมคุณภาพการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพ ตลอดจนการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา
2. ส่งเสริมให้สถานศึกษามีการพัฒนาเข้าสู่การประกันคุณภาพการศึกษา และรักษามาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาไว้ โดยมีกลไกการควบคุมคุณภาพและการตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพภายในที่เหมาะสม
3. สนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงาน องค์กรและสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษา และเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับคุณภาพการจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้สังคมได้ทราบ
4. ส่งเสริมให้มีการนิเทศ กำกับ ติดตาม ช่วยเหลือ สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้เข้าสู่มาตรฐานการศึกษาและสนับสนุนให้สถานศึกษาได้รับการประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพโรงเรียนของกรมสามัญศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษาที่ช่วยสร้างความพึงพอใจและความเชื่อมั่นให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมว่าผู้เรียนที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยมีแนวความคิดหลักดังนี้

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (child-centered development) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งปวงและยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต ดังนั้น ในการจัดการศึกษาจึงต้องช่วยกระตุ้น เอื้ออำนวยความสะดวกและส่งเสริมให้ผู้เรียนแต่ละคนได้พัฒนาจนเต็มศักยภาพและมีคุณภาพได้มาตรฐานเพื่อเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างมีความสุขและร่วมมือพัฒนาอย่างสร้างสรรค์
2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (School-Based Management : SBM) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจให้การตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเองซึ่งมีความเชื่อว่า สถานศึกษาเป็นศูนย์กลางของการผลิตที่สามารถสร้างผลผลิตคือ ผู้เรียน

ให้มีคุณภาพได้ การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ จึงเป็นการช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของสถานศึกษาที่จะทำให้เกิดการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพิ่มความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้และเป็นการเสริมสร้างพลัง (empowerment) ให้สถานศึกษา ชุมชนและสังคมร่วมมือกันจัดการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

3. การมีส่วนร่วมและการร่วมคิดร่วมทำ (participation & collaboration) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้การศึกษาเป็นแหล่งของสาธารณชนที่ทุกคนทุกส่วนของสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบในการดำเนินการ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับบุคคลทุกคนและกับสังคมโดยส่วนรวม การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน (all for education) โดยแนวความคิดนี้เชื่อว่า การให้ทุกคนทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมคิดและร่วมดำเนินการในการจัดการศึกษา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา จะทำให้เกิดความรู้สึกรับรู้เป็นเจ้าของ ให้การสนับสนุนและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดการศึกษามากขึ้น ซึ่งจะก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของสังคมได้

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (decentralization of education) เป็นแนวความคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับผู้เรียนมากที่สุด ได้แก่ สถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม แนวความคิดนี้เชื่อว่าการกระจายอำนาจทางการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษามากขึ้นนี้ จะทำให้เขาเกิดความตระหนักในคุณประโยชน์ของการศึกษาและผลกระทบที่จะเกิดขึ้น จึงทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้ตอบสนองตามความต้องการของเขา และมุ่งมั่นพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับศรัทธาของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมในที่สุด

5. การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (accountability) เป็นแนวความคิดที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา (authorities) ต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม และต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้มาตรฐาน ซึ่งสามารถให้ผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและหน่วยงานต้นสังกัดตรวจสอบได้ เพื่อเป็นหลักประกันและสร้างความเชื่อมั่นต่อผู้ปกครอง ชุมชนและสังคมได้อย่างแท้จริง

การจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 12

สภาพทั่วไปของเขตการศึกษา 12 ในเขตการศึกษา 12 มีอาณาเขตครอบคลุม 8 จังหวัด คือ จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว

สภาพทางภูมิศาสตร์โดยทั่วไปของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีพื้นที่เป็นบริเวณที่ติดกับทะเลด้านอ่าวไทยและที่ราบลุ่มเหมาะสำหรับทำการกสิกรรม จึงเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบที่ใช้สำหรับภาคอุตสาหกรรมการเกษตรและการที่บริเวณส่วนหนึ่งติดกับชายทะเล ทำให้สามารถทำการขนส่งทางทะเลสะดวก จึงมีท่าเทียบเรือเพื่อการขนส่งขนาดใหญ่หลายแห่ง ทำให้ภูมิภาคนี้กลายเป็นสถานที่โรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จำนวนมาก ประกอบกับสภาพภูมิอากาศในฤดูร้อนไม่ร้อนจัด ในฤดูหนาวไม่แห้งแล้ง ในฤดูฝนฝนจะตกชุก จึงทำให้จังหวัดต่าง ๆ ของเขตการศึกษา 12 มีนิคมอุตสาหกรรมและธุรกิจอุตสาหกรรมเกือบทุกจังหวัด ซึ่งนำความเจริญทางเทคโนโลยีและอาชีพมาสู่ภูมิภาคนี้ ส่งผลให้ภาพรวมทางเศรษฐกิจค่อนข้างดีและเกิดสังคมเมืองมากขึ้น สถานศึกษาในเขตการศึกษา 12 จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับเด็ก เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับและสามารถยกระดับคุณภาพนักเรียนให้สูงขึ้น เพื่อรองรับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ

ทิศทางการจัดการมัธยมศึกษา จากเอกสารการนิเทศเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 12 ของหน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 (2538, หน้า 2-3) กล่าวว่า การมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาไม่ว่าระดับมัธยมศึกษาตอนต้นหรือตอนปลาย จะต้องเป็นผู้ที่พึ่งตนเองได้ดีขึ้น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น โดยคิดและแก้ปัญหาอย่างมีระบบพื้นฐานที่จะสามารถประกอบอาชีพต่อไป การจัดการมัธยมศึกษาจะเป็นขั้นสำรวจตนเองให้นักเรียนได้รู้ว่าตนเองถนัดอะไร จะได้เลือกเรียนในกลุ่มวิชาที่ตนถนัดและมีความสามารถอย่างแท้จริง จากการทบทวนนโยบายและเป้าหมายของกระทรวงศึกษาธิการในการจัดการศึกษาด้านคุณภาพ

ระบุให้สถานศึกษาเร่งรัดคุณภาพการศึกษา เพื่อส่งเสริมโรงเรียนให้สามารถจัดการศึกษาให้บรรลุผลซึ่งมีจุดมุ่งหมาย 4 ประการ คือ

1. เพื่อพัฒนาคน
2. เพื่อพัฒนางาน
3. เพื่อสร้างประสานสัมพันธ์
4. เพื่อสร้างขวัญกำลังใจ

ซึ่งระบบการศึกษาตามนโยบายแห่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 เป็นระบบที่ให้บุคคลได้ศึกษาและเรียนรู้อย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองทั้งในด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคมอย่างสมดุลและสามารถสร้างเสริมความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศ ภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนา คุณธรรม ความรู้ ความสามารถ และทักษะต่อจากระดับประถมศึกษา ให้ผู้เรียนได้ค้นพบความต้องการ ความสนใจและความถนัดของตนเองทั้งในด้านวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนมีความสามารถในการประกอบกิจการงานและอาชีพตามควรแก่วัย

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกิจการงานและอาชีพที่ตนถนัดทั้งอาชีพอิสระและรับจ้าง รวมทั้งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และทักษะทางสังคมที่จำเป็นสำหรับการประกอบกิจการงานและอาชีพ และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีสันติสุข

การจัดการมัศึกษานั้น จะต้องจัดให้มีความเสมอภาคในโอกาสที่จะเข้ารับการ ศึกษา โดยจัดให้สอดคล้องและสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ตลอดจนให้มีประสบการณ์ในการทำงาน จากแผนการศึกษาที่ผ่านมาได้มุ่งขยายโรงเรียนมัธยมศึกษาออกไปให้กว้างขวางและทั่วถึง และมีการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาโดยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นระยะ ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และสภาพของโรงเรียนในพื้นที่ต่าง ๆ จึงก่อให้เกิดโครงการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น โครงการโรงเรียนมัธยมชนบท โครงการโรงเรียนมัธยมแบบประสม โครงการพัฒนาโรงเรียนมัธยมในส่วนภูมิภาค โครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท เป็นต้น

กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาการศึกษา (mechanical process) เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

การประกันคุณภาพการศึกษามีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้หลายท่าน ดังเช่น เกษม วัฒนชัย (2541, หน้า 15) กล่าวว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง กิจกรรมหรือการปฏิบัติ หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่ได้กำหนดไว้จะทำให้เกิดความเชื่อมั่นได้ว่า จะได้บัณฑิตที่มีคุณภาพตามลักษณะที่ประสงค์

วารินทร์ สีนสูงสุด และวันทิพย์ สีนสูงสุด (2542, หน้า 135) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพว่า หมายถึง กิจกรรมหรือแนวปฏิบัติที่จำเป็นต้องดำเนินงานเพื่อประกันว่า

คุณภาพของการศึกษาได้รับการรักษาไว้และส่งเสริมเพิ่มพูน

ส่วน อารุง จันทวานิช (2542, หน้า 7) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง วิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคม

องค์ประกอบการประกันคุณภาพการศึกษา วันชัย ศิริชนะ (2540, หน้า 16-17) กำหนดไว้ว่า มี 7 องค์ประกอบ ที่มีผลให้การจัดการเรียนการสอนมีคุณภาพดังนี้

1. หลักสูตร
2. คณาจารย์
3. ห้องสมุด
4. สื่อการศึกษา
5. อุปกรณ์การศึกษา
6. การวัดและประเมินผล
7. การวิจัยและการสร้างองค์ความรู้ใหม่

การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีเหตุผลความจำเป็นหลายประการที่ทำให้สถานศึกษาต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

1. กระแสโลกาภิวัตน์ เช่น เทคโนโลยีสารสนเทศ การสื่อสาร การแข่งขันกับนานาชาติ ความพึงพอใจของผู้รับบริการ
2. สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมไทย เช่น วิฤตเศรษฐกิจ คุณภาพของประชากรต่อการพัฒนาประเทศ ผลกระทบของวัฒนธรรมต่างชาติ วิถีทางประชาธิปไตย
3. สภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน
 - 3.1 การจัดการศึกษาของสถานศึกษายังไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สังคม ประเทศชาติ และกระแสโลกาภิวัตน์
 - 3.2 รัฐไม่สามารถสร้างคนให้มีจิตใจที่ดี ให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำรงชีวิตในสังคม ประกอบอาชีพอย่างพอเหมาะและสามารถพัฒนาชีวิตให้ดียิ่งขึ้น
4. บทบัญญัติด้านการศึกษาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540
 - 4.1 บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (มาตรา 43)
 - 4.2 การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน (มาตรา 43)

4.3 จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (มาตรา 81)

5. ร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (หมวด 6)

5.1 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 46)

5.2 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (มาตรา 47)

5.3 ให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ทำการประเมินผลการจัดการศึกษาเพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษาให้มีการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกแห่งอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกห้าปี และเสนอผลการประเมินต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน (มาตรา 48)

6. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544)

6.1 คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

6.2 การจัดการศึกษามีบทบาทสำคัญที่จะต้องพัฒนาคนให้มีคุณภาพเพื่อเป็นพลังในการพัฒนาของประเทศในอนาคต

7. นโยบายของรัฐด้านการศึกษา

7.1 ปรับปรุงการจัดการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

7.2 เร่งรัดพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการรอบด้านโดยเฉพาะมีคุณธรรม มีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และระบบการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ

8. การปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

8.1 องค์ประกอบหลักของการปฏิรูปการศึกษา เช่น การปฏิรูประบบบริหารและการจัดการ การปฏิรูปหลักสูตร การปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอน การพัฒนาวิชาชีพครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา

8.2 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา เช่น กระจายอำนาจ ใช้แผนยุทธศาสตร์ เปิดโอกาสการมีส่วนร่วม ประกันคุณภาพการศึกษา เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

จากเหตุผลที่กล่าว สถานศึกษาจึงต้องดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาและยกระดับคุณภาพมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่เชื่อมั่นยอมรับของผู้ปกครอง ชุมชนและสังคม ซึ่งมีผลต่อคุณภาพของเยาวชนและคุณภาพของประเทศโดยตรง

แนวปฏิบัติ การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามโครงสร้างของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ควรดำเนินการให้ครอบคลุมใน 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาและการเตรียมการ มีการดำเนินการดังนี้

1.1 การตั้งคณะทำงานศึกษาและพัฒนาาระบบประกันคุณภาพการศึกษา

1.1.1 ศึกษาแนวคิด รูปแบบ วิธีการประกันคุณภาพการศึกษา

1.1.2 พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (โดยกำหนดรูปแบบที่สามารถปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ)

1.1.3 สร้างสื่อ เอกสาร คู่มือ เครื่องมือ

1.2 การให้การศึกษาแก่ครูและบุคลากร

1.2.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจ ความตระหนัก

1.2.2 สร้างแนวคิดการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3 การตั้งคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา

1.3.1 กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ

1.3.2 การสร้างทีมงาน

1.3.3 การพัฒนาความสามารถในการปฏิบัติงาน

2. การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา มีองค์ประกอบในการดำเนินการ ดังนี้

- 2.1 การจัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาของโรงเรียน
- 2.2 การจัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษา
- 2.3 การจัดทำธรรมนูญโรงเรียน (school charter)
- 2.4 การจัดทำแผนปฏิบัติการ (action plan)
- 2.5 การจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน (job description)

3. การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนควรมียุทธศาสตร์ ในการนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามแนวทางดังต่อไปนี้

3.1 ทบทวนแผนการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย ธรรมนูญ
โรงเรียน มาตรฐานการศึกษาของโรงเรียน มาตรฐานการปฏิบัติงาน ข้อมูลพื้นฐานการศึกษา
แผนปฏิบัติการประจำปี

3.2 พัฒนาคณาจารย์ มีแนวทางให้บุคลากรได้พัฒนาดังนี้

- 3.2.1 มีความรู้ความเข้าใจในการประกันคุณภาพการศึกษา
- 3.2.2 มีจิตสำนึก ความรู้สึกที่ดี
- 3.2.3 มีการทำงานเป็นทีม
- 3.2.4 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
- 3.2.5 มีการจัดทำมาตรฐานการปฏิบัติและปฏิบัติงานตามมาตรฐาน
- 3.2.6 มีระบบการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพ
- 3.2.7 มีภาวะผู้นำเพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพ

3.3 จัดสิ่งอำนวยความสะดวก

- 3.3.1 เอกสาร/สื่อ วัสดุ อุปกรณ์
- 3.3.2 นวัตกรรม เทคโนโลยีทางการศึกษา
- 3.3.3 แหล่ง/ศูนย์บริการทางวิชาการ
- 3.3.4 ระบบข้อมูล สารสนเทศ
- 3.3.5 อาคารสถานที่ห้องประชุม
- 3.3.6 บรรยากาศ สภาพแวดล้อม
- 3.3.7 งบประมาณ

3.4 การดำเนินงานประกันคุณภาพ

3.4.1 กำหนดนโยบาย

3.4.2 กำหนดโครงสร้างการปฏิบัติงาน

3.4.3 กำหนดระบบมาตรฐานควบคุมการปฏิบัติงาน

3.4.4 กำหนดระบบตรวจสอบประเมินผล

3.4.5 กำหนดปฏิทินปฏิบัติงาน

3.5 การนิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

3.5.1 สร้างความรู้ ความเข้าใจ และความตระหนักในการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผล

3.5.2 การมีส่วนร่วมของบุคลากรในการวางแผน และการดำเนินการนิเทศ ติดตาม

3.5.3 นิเทศ กำกับ ติดตามและประเมินผล

3.5.4 การให้ข้อมูลป้อนกลับ การสร้างขวัญกำลังใจ และการปรับปรุงพัฒนา งานอย่างต่อเนื่อง

4. การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา เป็นการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาวิธีหนึ่ง ซึ่งจะต้อง ดำเนินการด้วยตนเอง ถือเป็นการประเมินภายใน (international evaluation) ของสถานศึกษา เพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาของ สถานศึกษา

การดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา เพื่อประกันคุณภาพการศึกษา ของโรงเรียน ควรดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

4.1 การเตรียมความพร้อม

4.1.1 ตั้งคณะกรรมการ

4.1.2 กำหนดปฏิทินงาน

4.1.3 ทำความเข้าใจกับบุคลากร

4.2 การวางแผน

4.2.1 กำหนดวัตถุประสงค์

4.2.2 กำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้

4.2.3 กำหนดเกณฑ์การประเมิน

4.2.4 กำหนดวิธีการและเครื่องมือ

4.3 ดำเนินการ

4.4 สรุปผล

4.5 รายงานผลการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา

5. การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐาน การพัฒนาและปรับปรุงมาตรฐานจะเกิดขึ้นหลังจากสถานศึกษาได้ทำการประเมินภายในหรือทำการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาแล้ว แล้วนำผลมาประเมินมาตรฐานแผนและชี้วัดใดที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด จะต้องมีการพัฒนาและปรับปรุงให้ได้มาตรฐาน

6. การเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก ตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งระบบภายในและระบบภายนอกโรงเรียน การประกันคุณภาพภายในเป็นกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อรองรับการประกันคุณภาพจากภายนอก ซึ่งจะมีการประเมินคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนทุกอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุก 5 ปี ฉะนั้น โรงเรียนจะต้องดำเนินการ คือ การเตรียมรับการประเมินจากองค์กรภายนอก

แนวทางการประกันคุณภาพการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวทางในการประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. กำหนดโครงสร้างบริหาร กำหนดรายละเอียดงานและการกำหนดนโยบายคุณภาพ
2. จัดทำเอกสาร 3 ระดับ ได้แก่
 - 2.1 คู่มือคุณภาพ
 - 2.2 คู่มือขั้นตอนการดำเนินงาน
 - 2.3 คู่มือการปฏิบัติงาน
3. การควบคุมคุณภาพในกระบวนการต่าง ๆ
4. การควบคุมคุณภาพโดยการตรวจติดตามคุณภาพ ได้แก่
 - 4.1 การตรวจติดตามคุณภาพภายใน
 - 4.2 การตรวจติดตามคุณภาพภายนอก
5. การฝึกอบรมทั่วถึงทุกระดับของบุคลากรในระบบคุณภาพ
6. กำหนดวิธีการให้ทุกคนทราบถึงนโยบายคุณภาพ
7. กรอบความรับผิดชอบของบุคลากร

กรอบการประกันคุณภาพการศึกษา กรมสามัญศึกษา ได้กำหนดกรอบการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือแนวปฏิบัติที่นำการศึกษาเข้าสู่คุณภาพ ประกอบด้วย

1.1 กำหนดองค์ประกอบวิชาชีพได้แก่ การตั้งคณะกรรมการ การชี้แจงผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายประชาสัมพันธ์สู่สาธารณชน

1.2 การกำหนดมาตรฐานด้านผลผลิต บัณฑิตและกระบวนการ ได้แก่ โรงเรียนจัดทำมาตรฐาน และจัดทำข้อมูลพื้นฐานระดับโรงเรียน

1.3 การพัฒนาการเข้าสู่มาตรฐาน ได้แก่ การพัฒนาครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา และการสนับสนุนปัจจัยที่ส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อการปรับปรุงคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การติดตามตรวจสอบคุณภาพภายในของโรงเรียน ได้แก่ การจัดทำเครื่องมือคู่มือตรวจสอบ กำหนดรูปแบบการรายงานความก้าวหน้า นิเทศ สนับสนุนและติดตาม การประเมินและรายงานความก้าวหน้า

2.2 การตรวจสอบคุณภาพภายนอกโดยหน่วยงานภายนอก ได้แก่ การจัดทำระบบกำกับ ติดตาม ตรวจสอบ จัดทำเครื่องมือ/คู่มือกำกับติดตามตรวจสอบ

2.3 กำหนดมาตรการปรับปรุงแทรกแซงคุณภาพ ได้แก่ กำหนดมาตรการปรับปรุงแทรกแซงคุณภาพ การดำเนินการปรับปรุงแทรกแซงคุณภาพ

3. การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการหรือแนวปฏิบัติในการตรวจสอบคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด ประกอบด้วย

3.1 การทบทวนคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ การจัดทำกรอบเครื่องมือ/คู่มือการทบทวนคุณภาพ โรงเรียนตั้งกรรมการทบทวนคุณภาพ อบรมชี้แจงคณะกรรมการโรงเรียน รายงานผลและประชาสัมพันธ์

3.2 การประเมินเพื่อรับรองมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ได้แก่ การประสานหน่วยงานภายนอกเพื่อประเมินและรับรองมาตรฐานการศึกษา การนิเทศ สนับสนุน การรักษามาตรฐาน การรักษาและพัฒนามาตรฐาน

องค์ประกอบการทำงานประกันคุณภาพการศึกษา องค์ประกอบของการ
ประกันคุณภาพสถานศึกษา (วารินทร์ สิ้นสูงสุต และวันทิพย์ สิ้นสูงสุต, 2542, หน้า 189)
ประกอบด้วย

1. ธรรมนูญโรงเรียน
2. การบริหารจัดการคุณภาพ
3. การรายงานคุณภาพการศึกษา
4. การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบมาตรฐานโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
6. การรับรองมาตรฐานโดยองค์การอิสระ

ผลการประกันคุณภาพการศึกษา ย่อมทำให้เกิดผลดังนี้

1. ผลที่เกิดขึ้นกับโรงเรียน ได้แก่
 - 1.1 ได้รับความนิยมและศรัทธา
 - 1.2 มีความคล่องตัวการบริหาร
 - 1.3 การพัฒนาและประเมินตนเอง
 - 1.4 การได้ยกระดับคุณภาพสู่มาตรฐานสากล
 - 1.5 เป็นแบบอย่างให้แก่ภาครัฐ
2. ผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียน คือ นักเรียนจะได้รับการพัฒนาศักยภาพมากยิ่งขึ้น
3. กระบวนการในการบริหารของโรงเรียนจะได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพเป็นไป

อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง วิธีการหรือแนว
ปฏิบัติในการจัดการศึกษา เพื่อเป็นหลักประกันว่า ผู้สำเร็จการศึกษาในแต่ละระดับมีคุณภาพตาม
มาตรฐานการศึกษาและเป็นที่ยอมรับของสังคมโดยการกำหนดตัวบ่งชี้หรือเกณฑ์เพื่อเป็นแนวทาง
ในการดำเนินงานตามมาตรฐานเดียวกัน

ขั้นตอนและวิธีการประกันคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย

1. โรงเรียนแต่งตั้งคณะกรรมการโรงเรียน ประกอบด้วย ผู้แทนฝ่ายโรงเรียน (ได้แก่
ผู้บริหารและครู) ผู้แทนฝ่ายผู้ปกครอง ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ 1 คน ซึ่ง
คณะกรรมการโรงเรียนชุดนี้ดังนี้

- 1.1 วางแผนให้ความเห็นชอบแนวทางการประกันคุณภาพ
- 1.2 ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานประกันคุณภาพ

160081

๓๓
๓๓๓.๒๖
๐๒๖๘๓
๓๓๐

1.3 ประเมินและตรวจสอบเพื่อหาทางปรับปรุง

1.4 เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา

2. โรงเรียนจัดทำแผนประกันคุณภาพหรือทำธรรมนูญโรงเรียน ธรรมนูญโรงเรียน เป็นข้อตกลงร่วมกันของโรงเรียนกับผู้ปกครอง ชุมชน คณะกรรมการของโรงเรียนในการที่จะ ร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาของโรงเรียนในช่วงระยะเวลา 3-5 ปี เป็นการวางแผนการทำงานของ โรงเรียน ทำให้ผู้เกี่ยวข้องมีความเข้าใจและเป็นที่ยอมรับของชุมชน ซึ่งธรรมนูญโรงเรียน จะประกอบด้วย

2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษา ได้แก่ ประวัติความเป็นมา ขนาดโรงเรียนและที่ตั้ง ปรัชญา และความคาดหวังที่เกี่ยวกับนักเรียน หลักสูตร การเรียนการสอน

2.2 เป้าหมายของโรงเรียน เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย การปฏิบัติ และผลผลิต ของหลักสูตร สภาพแวดล้อม การบริหาร การกำกับและตรวจสอบ การรายงาน ทรัพยากร

2.3 จุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพ มีการเรียงลำดับความสำคัญของแต่ละเรื่องที่ สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถของสถานศึกษา

2.4 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพตามธรรมนูญโรงเรียน

2.5 ข้อกำหนดของบุคลากรเกี่ยวกับบทบาท สิทธิหน้าที่ของผู้บริหาร ครู บุคลากร คณะกรรมการโรงเรียนมีหลักการและหน้าที่อย่างไร บทบาทของชุมชน สวัสดิการ ผลประโยชน์ จรรยาบรรณวิชาชีพ

2.6 ข้อปฏิบัติของนักเรียนเกี่ยวกับสิทธิ หน้าที่ กฎของโรงเรียน การรักษาวินัย

2.7 ภาระหน้าที่ของโรงเรียนเกี่ยวกับการประเมินโรงเรียน การรายงาน

2.8 งบประมาณ

3. ปฏิบัติตามแผนหรือธรรมนูญโรงเรียน ขั้นตอนสำคัญของการนำธรรมนูญโรงเรียน ไปปฏิบัติมีดังนี้

3.1 สร้างความเข้าใจให้แก่บุคลากรในโรงเรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

3.2 จัดทำแผนปฏิบัติงานและปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี

3.2.1 แผนปฏิบัติงาน หมายถึง แผนย่อยเพื่อพัฒนาโรงเรียนที่ระบุสาเหตุ สำคัญเกี่ยวกับงานโครงการ/กิจกรรมที่จะดำเนินการ ได้แก่ เป้าหมายพร้อมยุทธศาสตร์หรือวิธี ดำเนินงาน ระยะเวลาที่จะทำ ผู้รับผิดชอบ และงบประมาณที่ใช้ให้ชัดเจนเพียงพอที่จะนำไปปฏิบัติ

3.2.2 ปฏิทินปฏิบัติงาน หมายถึง กำหนดการหรือตารางปฏิบัติงานของแต่ละงาน/โครงการ/กิจกรรม/เป้าหมายที่รับอนุมัติให้ดำเนินการ ตารางปฏิบัติงานที่ทำได้ง่าย คือ ทำในลักษณะตารางกำหนดการทำงาน (Gantt Chart)

4. โรงเรียนประเมินตนเองและส่งรายงานความก้าวหน้า

4.1 การประเมินตนเอง คือ กระบวนการที่โรงเรียนตรวจสอบหรือประเมินการทำงานของตนเองทุกขั้นตอนการทำงานและครอบคลุมทุกเป้าหมาย จุดเน้นของธรรมนูญโรงเรียนและงานทั้งหมดของโรงเรียน แล้วมีการนำผลการประเมินไปพัฒนา ปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง

4.2 การรายงานความก้าวหน้า คือ การที่โรงเรียนสรุปผลการประเมินและเขียนเป็นรายงานผลการพัฒนาตามธรรมนูญโรงเรียน ปัจจัยหลักที่พัฒนาเป็นรายปีเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ต่อบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. โรงเรียนแจ้งผลการประกันคุณภาพตนเอง

6. โรงเรียนขอรับการรับรองมาตรฐาน

7. การพัฒนาตนเองและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

อรุณ จันทวานิช (2542, หน้า 5-9) ได้เสนอแนวคิดการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพของกระทรวงศึกษาธิการ โดยชี้ให้เห็นถึงหลักการสำคัญในการพัฒนาการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาให้มีคุณภาพ ประกอบด้วย

1. รัฐกระจายอำนาจการกำหนดนโยบายการบริหาร งานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและทรัพยากร ให้จังหวัดและสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท

2. โรงเรียนต้องให้ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบในรูปคณะกรรมการโรงเรียน (participation)

3. โรงเรียนต้องแสดงภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ (accountability) ต่อนักเรียนและผู้ปกครอง มาตรฐานที่กำหนด ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษา (authorities)

ซึ่งหลักการนี้ได้สอดคล้องกับการสรุปของการประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การบริหารการศึกษากระทรวงเดียว โดยนิสิตปริญญาโท การบริหารการศึกษา ภาคพิเศษ รุ่น 10 ร่วมกับภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อวันที่ 6 กันยายน 2542 ซึ่งมีสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 พอสรุปได้ดังนี้ ให้กระทรวงศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่

การศึกษาโดยตรงดังนี้ (มาตรา 39)

1. ด้านวิชาการ
2. ด้านงบประมาณ
3. ด้านบริหารงานบุคคล
4. การบริหารทั่วไป

แต่ละสถานศึกษาชั้นพื้นฐานให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน (มาตรา 40)

กระบวนการที่เป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษา จากหลักการสำคัญดังกล่าวข้างต้น อารุง จันทวานิช ได้เสนอว่ากระบวนการของการประกันคุณภาพการศึกษา ต้องมีความสัมพันธ์กับปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นวิธีการหรือกลยุทธ์ที่กำหนดแนวปฏิบัติ หรือแนวทางในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาที่เป็นหลักประกันว่านักเรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และเป็นที่ยอมรับของสังคม การประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วย การดำเนินงาน 3 ประการ ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพการศึกษา (Quality Control) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน (กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 12-13) ดังนี้

1.1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา (Educational Standards) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต (Output) ปัจจัย (Input) และกระบวนการ (Process) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพและการประกันคุณภาพการศึกษา โดยให้สถานศึกษามีแนวดำเนินงานในส่วนนี้ ดังนี้

- 1.1.1 ปรับ/เพิ่มมาตรฐานให้สอดคล้องกับสภาพสถานศึกษา
- 1.1.2 จัดทำข้อมูลพื้นฐานการศึกษาระดับสถานศึกษา
- 1.1.3 รายงานผลการดำเนินงานให้หน่วยงานต้นสังกัดและเปิดเผยต่อ

สาธารณชน

1.2 การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้ สถานศึกษาต้องดำเนินการในส่วนต่อไปนี้

1.2.1 จัดทำแผนพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาที่สอดคล้องกับแผนของเขตพื้นที่การศึกษาและดำเนินงานตามแผนพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษา

- 1.2.2 ส่งเสริม สนับสนุนให้ครูทุกคนมีความรู้ เข้าใจและยินยอมพร้อมใจที่จะดำเนินงานให้เกิดการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา
- 1.2.3 รายงานผลการดำเนินงานให้เขตพื้นที่การศึกษาทราบ
- 1.2.4 จัดทำแนวทางการประกันคุณภาพในสถานศึกษาและดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน
- 1.2.5 ระดมความร่วมมือจากชุมชนและท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

2. การตรวจสอบ ทบทวนและปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (Internal Quality Audit and Intervention) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (Information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน (กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 15-16) ดังนี้

2.1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาภายในของสถานศึกษา เป็นการดำเนินงานเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School Self Evaluation) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาแล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ดังนี้

2.1.1 ประเมินความก้าวหน้าในเรื่องคุณภาพของสถานศึกษาและคุณภาพการจัดการศึกษา

2.1.2 จัดทำรายงานความก้าวหน้าเสนอต่อผู้ปกครอง ชุมชน สังคมและเขตพื้นที่การศึกษา

2.2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา เป็นการดำเนินงานของพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบและควบคุมคุณภาพการศึกษา ตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ดังนี้

2.2.1 เตรียมความพร้อมเพื่อรับการตรวจสอบจากคณะกรรมการตรวจสอบคุณภาพ

2.2.2 นำข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการตรวจสอบคุณภาพไปพัฒนา

2.3 การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาที่มีคุณภาพไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อใช้

มาตรการต่าง ๆ ในการปรับปรุงและส่งเสริมคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนให้เป็นไปตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ดังนี้

2.3.1 นำมาตรการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาไปดำเนินการ

2.3.2 จัดทำรายงานผลการตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพการศึกษาเสนอต่อเขตพื้นที่การศึกษาและสาธารณชนทราบ

3. การประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (Quality Accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษาโดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองสำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ไปรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษา (กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 16) ดังนี้

3.1 ศึกษาแนวทางการประเมินและรับรองคุณภาพการศึกษา

3.2 วางแผนการดำเนินการเพื่อขอรับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา

3.3 รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา

3.4 จัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเสนอต่อสาธารณชน

3.5 เฝ้าระวังและรักษาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

นอกจากหลักการ แนวคิดและทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกช.) (หนังสือพิมพ์มติชน, 2542, หน้า 4) ได้จัดทำร่างมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เป็นกรอบในการประเมินคุณภาพภายนอก และเป็นแนวทางให้หน่วยงานและสถานศึกษามุ่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ซึ่งมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน

มาตรฐานที่ 1 มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีตัวบ่งชี้คือ มีวินัย รับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบและหลักเบื้องต้นของศาสนา ชื่อลัทธิ ศุจริต เมตตากรุณา เลื้อเพื่อ ประหยัดทั้งของตนเองและส่วนรวม

มาตรฐานที่ 2 เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และปฏิบัติตนตามระบบประชาธิปไตย ตัวบ่งชี้คือ เคารพและรับฟังคำแนะนำของพ่อแม่ ญาติและผู้ใหญ่ รักษาสิทธิ

เสรีภาพของตนเอง และเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น มีความรู้และปฏิบัติตนตามกฎหมาย ไม่เป็นปัญหาสังคม ร่วมกิจกรรมพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

มาตรฐานที่ 3 มีจิตสำนึกที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม อนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ตัวบ่งชี้คือ รู้คุณค่าสิ่งแวดล้อมและตระหนักถึงผลกระทบต่อตนเองและสังคมที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีส่วนอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและคุ้มค่า

มาตรฐานที่ 4 มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ ตัวบ่งชี้คือ สามารถจำแนกประเภทข้อมูลเปรียบเทียบ และมีความคิดรวบยอด สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดีข้อเสีย ถูกผิด ระบุสาเหตุ-ผลค้นหาคำตอบ เลือกวิธีแก้ปัญหาและตัดสินใจได้ถูกต้อง สันติ มีความคิดริเริ่ม มีจินตนาการ คาดการณ์และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการเรียนรู้ตามหลักสูตร ตัวบ่งชี้คือ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา/หมวดวิชาที่สำคัญไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ตัวบ่งชี้คือ มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้และประสบการณ์

มาตรฐานที่ 7 เห็นคุณค่าและภูมิใจในภูมิปัญญาไทย ศิลปะและวัฒนธรรมที่งดงามของไทย ตัวบ่งชี้คือ รู้จักท้องถิ่น รักและร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง มีความรู้เข้าใจภูมิปัญญาไทย โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำมาใช้ได้ ชื่นชมและสืบสานศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นและของไทย

มาตรฐานที่ 8 รู้จักตนเอง พึ่งตนเองได้ มีบุคลิกภาพที่ดี ตัวบ่งชี้คือ รู้ถึงความถนัดความสามารถ ความสนใจ ข้อดี ข้อด้อยของตนเองและพยายามปรับปรุงตนเอง เป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจ กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม รู้กาลเทศะ สามารถกำหนดเป้าหมาย แนวทาง ตัดสินใจและแก้ปัญหาของตนเองได้ (เฉพาะระดับมัธยมศึกษา)

มาตรฐานที่ 9 มีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ตัวบ่งชี้คือ สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอนและผลงานมี

ประสิทธิภาพ ชยัน อดทน รอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน ภูมิใจในผลงานของตนเอง สามารถทำงานเป็นทีม ช่วยเหลือผู้อื่น

มาตรฐานที่ 10 มีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี ตัวบ่งชี้คือ มีน้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์ ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี รู้จักดูแลสุขภาพ

มาตรฐานที่ 11 ปลอดภัยจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา ตัวบ่งชี้คือ มีความรู้เข้าใจเกี่ยวกับโทษ ไม่เสพยาเสพติด ไม่หาประโยชน์

มาตรฐานที่ 12 มีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา ตัวบ่งชี้คือ มีความชื่นชมและร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรีและกีฬา

มาตรฐานด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 1 มีการจัดองค์กร/โครงสร้างและการบริหารงานอย่างเป็นระบบ ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา มีตัวบ่งชี้ เช่น มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ มีการนิเทศ ติดตามประเมินผล เปรียบเทียบเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง มีการนำข้อมูลและผลการประเมินไปใช้ตัดสินใจและปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 2 ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ตัวบ่งชี้ เช่น มีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน ผู้ปกครองเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 3 มีการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของผู้เรียน ตัวบ่งชี้ เช่น จัดระบบป้องกันให้สถานศึกษาปลอดสารพิษ สิ่งเสพติด อาชญากรรมและอบายมุข จัดระบบสาธารณสุขปลอดภัยที่ดี

มาตรฐานที่ 4 ส่งเสริมและพัฒนาบุคลากร/ครูตามความจำเป็นและเหมาะสมอย่างสม่ำเสมอ ตัวบ่งชี้ เช่น จัดครูเข้าสอนตรงตามสาขาวิชาหรือความถนัด ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

มาตรฐานที่ 5 จัดการเรียนรู้การสอนสอดคล้องกับหลักสูตร ความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น ตัวบ่งชี้ เช่น มีการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นโดยให้ชุมชนเข้ามีส่วนร่วม

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมและการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตัวบ่งชี้ เช่น มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียน

การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์ มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง

มาตรฐานด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 1 ผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี ตัวบ่งชี้ เช่น อุทิศตนให้กับการปฏิบัติงานในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความรับผิดชอบ ยุติธรรม ซื่อสัตย์ ไม่มีหนี้สินล้นพ้นตัว ไม่เกี่ยวข้องกับอบายมุข

มาตรฐานที่ 2 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ ตัวบ่งชี้ เช่น มีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับความเปลี่ยนแปลง

มาตรฐานที่ 3 ครูมีวิญญานความเป็นครู มีคุณธรรม จริยธรรม ตัวบ่งชี้ เช่น ควบคุมอารมณ์ได้และรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น วางตนเหมาะสมเป็นแบบอย่างที่ดี มีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู

มาตรฐานที่ 4 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ตัวบ่งชี้ เช่น รู้เป้าหมายของหลักสูตรและเป้าหมายการจัดการศึกษา มีความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผนและกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

มาตรฐานที่ 5 ครูมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ คิดวิเคราะห์ และสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ เช่น มีความสามารถในการศึกษา วิจัยเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

มาตรฐานที่ 6 ครูมีคุณวุฒิ/ความรู้ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ ตัวบ่งชี้ เช่น มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 7 มีหลักสูตรที่ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับท้องถิ่น มีสื่อเทคโนโลยีและทรัพยากรการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ เช่น มีสื่อและเทคโนโลยีการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพียงพอ

มาตรฐานที่ 8 สถานศึกษามีอาคารสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ ตัวบ่งชี้ เช่น มีอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกตามเกณฑ์

มาตรฐานที่ 9 ชุมชน/ผู้ปกครองมีศักยภาพในการสนับสนุนการจัดและการพัฒนาการศึกษา ตัวบ่งชี้ เช่น ผู้ปกครองมีความรัก ความเข้าใจ เอาใจใส่อบรมสั่งสอนบุตรหลาน เห็นความสำคัญของการศึกษาและรู้สึกเป็นเจ้าของสถานศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติเพื่อเป็นหลักประกันว่าคุณภาพการศึกษาได้รับการรักษาไว้ โดยอยู่บนพื้นฐานของการป้องกันความผิดพลาด ผนวกกับการแก้ไขความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจากการดำเนินการจัดการศึกษา การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวทางดังกล่าวเชื่อว่า สถานศึกษาจะสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ นักเรียนหรือผู้ที่จบการศึกษาจะมีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ และยังจะเป็นการยกมาตรฐานของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ยังมีคุณภาพไม่ถึงมาตรฐานให้พัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน โดยมุ่งเน้นการใช้ข้อมูลคุณภาพมาตรฐานของโรงเรียนป้อนกลับมาเพื่อรายงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ร่วมกันสนับสนุนและพัฒนาโรงเรียนให้ได้มาตรฐานที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยจึงได้สนใจและนำหลักการแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นตัวแปรที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าวิจัยครั้งนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

วันชัย ศิริชนะ (2537) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับสถาบันอุดมศึกษาในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของทุกประเทศที่ศึกษาได้เน้นถึงหลักการในเรื่องความเป็นอิสระ (autonomy) ควบคู่ไปกับความพร้อมที่จะรับการตรวจสอบจากภายนอก (accountability) ของสถาบันอุดมศึกษา ทั้งนี้โดยที่แต่ละประเทศมีกลไกการดำเนินการและวิธีการในรายละเอียดที่แตกต่างกันออกไปตามประสบการณ์และจารีตนิยมของตน

ละมัย ทอแสงรัตน์ (2539) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดเพชรบุรี สังกัดกรมสามัญศึกษา เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน พบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารส่วนใหญ่ประสบคือ ขาดการให้สถิติและข้อมูลในการวางแผนงานวิชาการ จำนวนขาดในบางหมวดและเกินในบางหมวด ขาดการวางแผนกิจกรรมและไม่นำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน

วันชัย ดิวงษา (2539) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ตามเกณฑ์มาตรฐานกรมสามัญศึกษา พ.ศ.2532 พบว่า โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำแผนปฏิบัติการของโรงเรียนโดยยึดนโยบายกรมสามัญศึกษา การทำทะเบียนรับส่งเอกสารราชการเป็นปัจจุบัน มีปัญหาด้านขวัญ กำลังใจ บุคลากร ครูอาจารย์ไม่เข้าใจระเบียบและแนว

ปฏิบัติงานธุรการ การผลิตสื่อทำได้น้อย การตรวจสอบสุขภาพอนามัยไม่ต่อเนื่อง นักเรียนฝ่าฝืนระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ไม่มีการวางแผนงานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน

อัจฉรา วัฒนานรงค์ (2539) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การควบคุมคุณภาพภายในของมหาวิทยาลัยเอกชนในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการการควบคุมคุณภาพภายในของแต่ละด้านทุกด้านมหาวิทยาลัยปฏิบัติในระดับปานกลาง

งานวิจัยต่างประเทศ

อดัมส์ (Adams, 1978, pp. 2569-A) ได้ทำการศึกษาการวางแผนกับนโยบายเกี่ยวกับความพยายามที่จะประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาในรัฐเพนซิลวาเนีย พบว่า การวางแผนก็คล้ายกับรูปแบบกระบวนการนโยบาย ซึ่งจะต้องมีเทคนิคอันเป็นคุณสมบัติหลักในกรณีการศึกษาต้องอาศัยข้อมูลจากสภาพต่าง ๆ ที่คล้ายกัน เพื่อเอามาสนับสนุนเทคนิคนั้น ๆ การประเมินคุณภาพการศึกษามีความมุ่งหมายเพื่อการขยายโรงเรียนต่าง ๆ กำลังได้รับผลสำเร็จ

เพอร์สัน (Person, 1992, pp. 3071-A) ได้ทำการศึกษาเรื่องการสำรวจหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารแบบมีส่วนร่วมกับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการของวิทยาลัยในรัฐแคลิฟอร์เนีย โดยกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือ ผู้บริหารคณะครูในวิทยาลัยและเจ้าหน้าที่ในระดับต่าง ๆ ในวิทยาลัย โดยผู้ตอบกลับถือว่าเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา พบว่าการบริหารอย่างมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิผลที่ได้รับจากการจัดการ